ei jõua päikese kõrwas sammu pidada, waid jääwad rutust wäsidusel maha. Kooli(!)-raamatu lugejad, kes raamatuga ühes Eiropa kaardi endale nõudnud, wõiwad kaardi abiga teed ülesotsida, kust sõalaewad purjetasid, kui nimetud kohtadest Turgimaale ja musta mere randa tahtsid saada.

Senni kui nemad kaardilt teed otsiwad, kallame meie sammud Londoni linna ja waatame seal, kuda üks osa uhked wäge parajalt teele hakab minema. Kesköö on parajalt kääs; ka Londoni linnas, kus uulitsad alati elust ja asjatallitamistest kihisewad, on sel aeal turud ja uulitsad enamist inimestest tühjad; siin ja seal liigub lampide walgel üks mees, ehk mõni naisterahwas, kelle töö päikese paistet ei salli. Ühel suremal linna platsil näitab täna öösel lugu teistte; siin kihiseb rahwast kui sipelga peret läbi öö, ja mida ligemale hommiku koit jõuab, seda paksemaks kaswab rahwa pesa. Suurem osa neist on lapsed ja naised, aga ka noori tütarlapsi leitakse nende hulgas ja kauuis hulk mehi. Nende wisa kannatuse pikus kestab läbi öö tüdimata kunni hommikuni, ehk kül öö külm ja kaste rõsine on. Mis neid inimesi täna öösel sängidest wälja ajanud, et kedagi puhkamise peale ei mõtle? — Uhke karde-wägi pidi wara hommikul kell neli Turgimaale siit teele minema. Sõamehed olid naisi, armukesi ja sugulasi palunud, kesk öö jälgil seie tulla, et lahkumisel wiimist korda weel jumalaga jäta. Aga Inglis sõameeste teeleminek on hoopis teistwiisi kui wene sõa wääl, mis — olgo öö ehk pääw — igaüks, niihästi ülem kui alam, seatud paigas walmis on. Inglis sõawää teeleminiku tallitused wiiwitasid mehi hommiko kell kahekssani. Seal wast tuliwad pikad, tugewa kehaga punase kuue mehed, kõrge karunahkase kübarate ja hiilgawa wolge rihmadega, mis risti rinnul punase kuubede üle jookssid. Sõameestel oli mitmes kohas waewa pakkust rahwa hulgast läbi peasta. Siin tungis üks ema, laps süles, teine suurem kää kõrwas, seal jälle tütarlaps ja mees minijate ligemalle, kellest üks naist ja last, teine ema, õde ja

armukest, kolmas sõbra ja sugulast rindade wasta pigistas, senni kui mõned teised otsekui salamahti ella armukesele kät pakusid, kellest nemad praego — wõis olla — ehk wiimist korda lahkusid. Kui juba minijal mitu, siis on sõtta minijal mitukümed tuult jala all. — Siin langesiwad leinapisarad walge rihmade, seal punase kuubede peale, ja siis „Jumalaga, Jumalaga!“ kõlas igalt poolt. Trummid ja wiled kiirutasid minema, mehed pidid käsu sunnitusel rutama. Tuline sõamehe igatsus tulewa wahwa tegude peale jahutas lahkumise kurwastust ja karastas südameid, sellepärast ei wõinud, kui rügement korralisel sammul edasi tõtas, kuskil sügawamaid lahkumise-leina jälgi nende silmas näha, aga naiste ja laste kaebliku nutukisa ei jõudnud trummide parin kogonist waigistada. — Auurowankrid wiisid sõamehed rutust sadamasse, kus walmistud laewad neid juba ootasid.

Siit nukralt lahkumise tunilt ei raatsi ma enam lugejaid sõakärasse tagasi wia, kelle koleduselt ülemal juba mõnda jutustasin. Paremine kuulutan siin rõõmsamaid sõnumid ja rägin tükikese sest, mis ligemise armastus, ristiusu kihutusel, usule elawtuseks, tegudes üles on näitnud. Seda, mis walusa sõajälgede kustutuseks, haawatud ja haigedelle tuluks wiimsel sõa aeal arm on ilmutanud, ei tohi meie unustuse kätte alla jäta. — Mõnda läksid, kui lahingi wäljal rohkest haawatud ja haigeid walu piinatusel olid, esiteks Inglismaalt, mõned suurtsugu, nõukad ja koolitud naised ja tütarlapsed armusunnitusel Turgimaale, hädalist wendi rawitsema, nende märasid haawu puhastama ja igapääw uuest kinni siduma. Nende hulgas üks rikas noor preili, nimega Nihtingale, kes seda mõtet omas südames üleswõtnud, palju waesemaid oma kulu peale teele tallitanud ja iljemine kui üks halastaja ingel wäsimata ja tüdimata teistele eeskujuks sai. Mõnda läks iljemine meie Weneritigist, Suurwürstina Helena Pawlowna kutsumise ja kulu peale palju heldusse ja halastuse meelel naiste rahwast Sewastopoli linna laatsarettidesse arstidelle abiks